

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота
магістра

з теми: «**Англійська лексика на позначення коштовного каміння**»

Виконав: студент 2 курсу групи Ang1-M19
Спеціальності 014 Середня освіта
Мова і література (англійська)
Польський Богдан В'ячеславович

Керівник: **Марчишина А.А.**,
доктор філологічних наук,
доцент кафедри англійської мови

Рецензент: **Марчук Л.М.**,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови

Кам'янець-Подільський – 2020 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	9
1.1. З історії дослідження лексико-семантичного поля	9
1.2. Поняття лексико-семантичного поля у сучасному мовознавстві	13
1.3. Когнітивні аспекти дослідження	16
Висновки до розділу	24
РОЗДІЛ II. ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ „КОШТОВНЕ КАМІННЯ” В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ТА МОВЛЕННІ	26
2.1. Особливості словникових дефініцій конститuentів лексико-семантичного поля „коштовне каміння”	26
2.2. Етимологія назв коштовного каміння	34
2.3. Особливості структури лексико-семантичного поля „коштовне каміння” в англійській мові	40
2.4. Функціонування лексико-семантичного поля „коштовне каміння” в англomовній прозі	46
2.5. Концептуальний і категорійний зміст поняття „коштовне каміння”	68
Висновки до розділу	74
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЛСП – лексико-семантичне поле

ЛСГ – лексико-семантична група

н.о. – номінативна одиниця

COD – The Concise Oxford Dictionary of English Etymology

LD – Longman Dictionary of English Language and Culture

LID – Longman Idioms Dictionary

WD – New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language

OED – The Oxford English Reference Dictionary

SED – Skeat W.W. An Etymological Dictionary of the English Language

ВСТУП

Сучасний стан лінгвістики характеризується тенденцією до поєднання найкращих доробків різних наукових парадигм для якнайдетальнішого вивчення мовознавчих проблем [105, с. 410]. Існують численні дослідження, які базуються на синтезі методик двох і більше наукових течій [див., наприклад, 6; 49; 51; 72; 74.

Наша робота виконується у рамках двох наукових парадигм, а саме – системно-структурної (таксономічної) та когнітивної.

Представники структурного напрямку розглядають мову як багаторівневу систему, яка включає взаємопов'язані та взаємообумовлені дискретні елементи, що об'єднуються у підсистеми [73], які, в свою чергу, ґрунтуються на парадигматичних, синтагматичних та епідигматичних відношеннях [30, с. 260; 24, с. 98].

Одним із проявів парадигматичних відношень у лексиці є лексико-семантичне поле (далі – ЛСП) [105, с. 281; 31, с. 260; 103, с. 380; 24, с. 99]. Серед досліджених ЛСП можна відзначити, зокрема, поле „дім” [57] на матеріалі російської мови, поля „рух”, „мислення”, „говоріння” [28], поле „темпоральність” [31] в українській мові, поля „тваринництво” [24], „мистецтво” [72], „жестикуляція” [58] на матеріалі англійської мови та ін.

Водночас недостатньо дослідженою залишається так звана конкретна лексика (про це див.: [18]), до якої належать і розглянуті нами конституенти ЛСП „коштовне каміння” в англійській мові.

Класифікація лексичного матеріалу за тематичними групами – один із найпоширеніших прийомів опису лексики. Тематичний аналіз є універсальним методом вивчення лексики [4, с. 46].

Групи слів, об'єднані загальним родовим поняттям, називаються тематичними, «оскільки в мові вони об'єднуються темою» [27, с. 5], і на відміну від лексико-семантичних груп, що ґрунтуються на лексико-семантичних зв'язках, «тематичні об'єднання слів відображають об'єднання дійсних предметів або явищ і зв'язки між ними» [33, с. 203].

Класифікація термінів за тематичним принципом уможливорює систематизувати слова-терміни за змістовою подібністю, виявити їхні схожості та відмінності, побачити специфіку окремих груп і підгруп термінів, що входять у загальне термінополе. Систематизація проводиться шляхом класифікації понять, а саме представлення їх у вигляді системи, де зафіксовані відношення між ними. Основним типом істотних відношень є родо-видові відношення. Іноді можуть використовуватися відношення «частина – ціле», оскільки вони найстабільніші та не залежать від контексту. Зустрічаються й інші типи семантичних відношень: практичне значення, матеріал і спосіб виготовлення, спосіб застосування, спосіб дії на організм людини та ін. [4, с. 47].

Системно-структурна наукова парадигма представлена у нашій роботі аналізом ЛСП. Цей лінгвістичний напрям спрямований передусім на мову та її структурну організацію без належного урахування зовнішніх чинників, зокрема, людського. Когнітивна лінгвістика досліджує мову в безпосередньому зв'язку з мисленнєвими і пізнавальними процесами та механізмами і структурами, що лежать у їхній основі [8, с. 15-16; 22, с. 7; 32, с. 28; 35, с. 3; 44, с. 21]. Центральна проблема у когнітивній лінгвістиці пов'язана із встановленням залежності та співвідношення у когнітивному ланцюжку: „розум (свідомість) – мова – репрезентація – концептуалізація – категоризація – сприйняття” [32, с. 34; 45, с. 28]. Отже, головною проблемою когнітивної лінгвістики є вивчення мовного відображення процесів концептуалізації та категоризації дійсності [61, с. 37; 35, с. 11; 90, с. 250].

Когнітивна наукова парадигма представлена у нашому дослідженні розглядом *коштовного каміння* як понятійної категорії та відповідного концепту, що лежить в основі даної категорії. Досліджуване ЛСП „коштовне каміння” розглядаємо як фрагмент мовної картини світу, який є відображенням відповідного фрагмента концептуальної картини світу, а саме – концепту *коштовне каміння*.

Як відомо, слово у традиційній лінгвістиці розглядають як єдність позначення та позначеного. Тому **актуальність** нашого дослідження зумовлена

тим, що на сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки виявляється підвищений інтерес до семантичних аспектів мови на усіх її рівнях, акцентується доцільність аналізу значення слова як структурованої системи. Окрім цього, наше дослідження є **актуальним** з огляду на необхідністю поглибленого дослідження тематичної англомовної лексики, пріоритетною спрямованістю лінгвокогнітивних досліджень на вивчення процесів концептуалізації та категоризації дійсності, а також зумовлена поєднанням методик структурної та когнітивної лінгвістики.

Мета роботи полягає у дослідженні структурних та лінгвокогнітивних параметрів ЛСП „коштовне каміння” в англійській мові та мовленні.

Поставлена мета передбачає виконання таких **завдань**:

- з’ясувати особливості конститuentів англомовного ЛСП „коштовне каміння” в семантичному, мотиваційному та культурологічному аспектах;
- визначити структуру мовного та мовленнєвого ЛСП „коштовне каміння”;
- розглянути особливості функціонування конститuentів ЛСП „коштовне каміння” в англомовній прозі;
- виявити та змодельювати зміст концепту *коштовне каміння*.

Зазначені мета і завдання дослідження зумовили використання таких **методів**, як компонентний аналіз, дефініційний аналіз, концептуальний аналіз та елементи статистичного методу. Компонентний аналіз застосовується для опису структурної організації значення лексем, що позначають коштовне каміння, як набору мінімальних семантичних компонентів (сем). Дефініційний аналіз використовувався для дослідження словникових визначень номінацій коштовного каміння. Концептуальний аналіз, що ґрунтується на прототипному підході, дозволив розробити структуру відповідної понятійної категорії та виявити концептуальні ознаки, які лежать в її основі. Застосування елементів статистичного методу дало змогу визначити ядро-периферійну структуру ЛСП „коштовне каміння” в англійській мові та мовленні.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що у ній вперше проаналізоване ЛСП „коштовне каміння” в англійській мові у семантичному, мотиваційному та

культурологічному аспектах, а також досліджене його функціонування в англомовних художніх творах. Новим у роботі є окреслення ядерно-периферійної структури досліджуваного поля та її кореляції із структурою відповідної логічної категорії. Уперше виявлені та описані концептуальні ознаки, на яких базується зазначена категорія, встановлено співвідношення між категорією та культурним концептом *коштовне каміння*.

Об'єктом дослідження є номінації коштовного каміння в англійській мові та художньому мовленні.

Предметом аналізу виступають семантичні, мотиваційні, культурологічні особливості та концептуальні ознаки конститuentів ЛСП „коштовне каміння” в англійській мові та мовленні.

Теоретичне значення роботи полягає у внеску в структурну семантику, зокрема, теорію поля, у когнітивну семантику, зокрема, теорію прототипів та концептуальної метафори. Дослідження особливостей ЛСП „коштовне каміння” в англійській мові та мовленні дозволило розкрити лінгвокогнітивні аспекти його конститuentів, що сприяє подальшому аналізу інших ЛСП, до складу яких входить конкретна лексика, та відповідних категорій.

Практичне значення роботи визначається можливістю використання її положень і висновків у викладанні курсів лексикології англійської мови (розділи „Словниковий склад мови”, „Семантична структура значення”, „Словотвір”), стилістики англійської мови (розділи „Стилістика тексту”, „Стилістична семасіологія”), лінгвокраїнознавства Великобританії.

Матеріалом дослідження ЛСП „коштовне каміння” у мові є 138 слів, що позначають дорогоцінне каміння, та їх дефініції, отримані на базі словників англійської мови різної функціональної спрямованості. У нашій роботі ми також використовували спеціалізовані мінералогічні словники, передусім для роз'яснення та уточнення тієї чи іншої галузевої інформації, що міститься у тлумачних словниках. Мовленнева вибірка охоплює вживання номінацій коштовного каміння, відібраних із текстового масиву загальним обсягом більше 5000 сторінок у текстах англомовних прозових творів.

Структура та обсяг роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списків використаної літератури, переліку довідкових джерел та матеріалів дослідження.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми магістерської роботи, визначено актуальність, об'єкт і предмет дослідження, поставлено мету та завдання роботи, розкрито її наукову новизну, теоретичне та практичне значення, визначено методи дослідження, сформульовано основні положення, які виносяться на захист, наведено дані про апробацію результатів дослідження.

У **першому розділі „Теоретичні засади дослідження”** запропонований огляд історії польових досліджень у лексиці, визначено поняття ЛСП, розглянуто основні положення когнітивної семантики, зокрема, процесів концептуалізації та категоризації.

Другий розділ „Лінгвокогнітивні особливості лексико-семантичного поля „коштовне каміння” в англійській мові та мовленні” присвячений розглядові конститuentів даного поля у семантичному, мотиваційному та етимологічному аспектах. Визначено семантичну структуру досліджених номінацій, проаналізовані словотвірні особливості цих номінацій, розглянуто прояви ознак концепту *коштовне каміння*, особливості ядроно-периферійної структури досліджуваного поля в англійській мові та мовленні. Досліджено вербалізацію концептуальних ознак коштовності і краси каміння у англійському художньому мовленні.

У **висновках** узагальнено результати проведеного дослідження.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження ґрунтувалося на синтезові двох наукових парадигм – системно-структурної та когнітивної.

У рамках системно-структурної парадигми ми проаналізували ЛСП „коштовне каміння” в англійській мові та мовленні. Під ЛСП розуміємо сукупність лексичних одиниць, які об’єднані спільністю змісту та відображають поняттєву, предметну або функціональну подібність позначуваних явищ. Конституенти ЛСП „коштовне каміння” об’єднані інтегральною семою *precious stone*, за якою елементи даного поля виділяються із загального лексичного масиву англійської мови.

Когнітивна наукова парадигма представлена у нашому дослідженні аналізом концептуальних ознак, які входять до структури концепту *коштовне каміння* та на яких ґрунтується відповідна категорія. Під концептом розуміємо базову одиницю мисленневого коду людини, яка має внутрішню структуру, що складається із концептуальних ознак, є результатом пізнавальної діяльності особистості та суспільства, містить комплексну інформацію про відповідний предмет або явище, а також про інтерпретацію цієї інформації суспільною свідомістю та про ставлення до цього предмета чи явища.

Розгляд семного складу конституентів ЛСП „коштовне каміння” за допомогою компонентного аналізу показав, що до складу лексичного значення цих номінацій входять такі компоненти, як *коштовність*, *опис зовнішнього вигляду каміння*, *його мінералогічна характеристика* та *особливості використання мінералів*. Опис зовнішнього вигляду коштовного каміння містить дві складові – зазначення *кольору* та *прозорості* мінералів і зустрічається більш ніж у половині з проаналізованих словникових дефініцій. Серед особливостей зафіксованих у цих дефініціях позначень кольору відзначаємо використання не тільки різноманітних прикметників на позначення кольору для надання найбільш вичерпної інформації про забарвлення дорогоцінного каміння, а й образних засобів для підкреслення його природної краси. Сема „мінералогічна

характеристика” має п’ять складових гіпосем, а саме: власне мінералогічний склад коштовного каміння, його хімічна формула, твердість, кристалічна структура та місце знаходження того чи іншого мінералу в природі. Опис мінералогічної характеристики каміння подається як у розгорнутому вигляді – словесний опис, так і в стислому – за допомогою хімічної формули. При зазначенні твердості мінералів словникові дефініції обмежуються загальними прикметниками *hard/soft* (*твердий/м’який*), але без спеціалізованих даних. Місцезнаходження того чи іншого мінералу у природі описується двома способами – інформацією про природні умови або місцевість, де видобувається те чи інше коштовне каміння. Поряд із зазначенням традиційного використання коштовних мінералів у ювелірній справі для виготовлення різноманітних прикрас, що передається у розглянутих словникових дефініціях за допомогою таких словосполучень, як “*used in jewellery/used as a gem*”, зустрічається зазначення використання каміння як сировини для видобутку інших мінералів, хімічних сполук і речовин, а також у виготовленні різних інструментів та іншої продукції. Аналіз словникових дефініцій назв коштовного каміння у тлумачних словниках доводить, що категорія *коштовне каміння* має характерні для логічної категорії риси та ґрунтується на спільних фізичних, хімічних і функціональних параметрах її членів.

Мотиваційний аспект дослідження був представлений аналізом етимології назв коштовного каміння з ретроспективної точки зору, а також їх полісемії та словотвірного потенціалу з перспективної точки зору. Розгляд походження досліджуваних номінацій показав, що більшість англійських назв коштовного каміння, а саме – 53 % від загальної кількості були запозичені безпосередньо з французької мови у період норманського завоювання, тобто в той період, коли французька мова мала тривалий вплив на англійську як мова панівного аристократичного класу, одним із атрибутів стилю життя якого, звичайно ж, були різноманітні коштовності. Що стосується внутрішньої форми проаналізованих номінацій, то знову відзначаємо активність концептуальної ознаки *кольору* каміння. Саме вона знаходиться в основі більшості розглянутих номінацій. Крім

цього, назви коштовних каменів ґрунтуються на інших власних ознаках: формі, блиску, прозорості, твердості та складові мінералів. Відзначаємо також номінації, в основі яких є відносні ознаки (сюди належить дорогоцінне каміння, що отримало свою назву за місцем свого першого знаходження, на честь певної особи та за своїми різноманітними функціями).

У визначенні структури ЛСП „коштовне каміння” в англійській мові ми спиралися на наявність у словникових дефініціях експлікованої архісеми, що об’єднує всі одиниці поля. Аналізована архісема, що знаходить своє вираження у зазначенні родової назви даного класу предметів та їх функції – використання, складається з таких частин, як “*precious/semiprecious stone*”, “*used as a gem/used in jewellery*” та “*decorative/ornamental stone*”. До ядра досліджуваного ЛСП ми відносимо ті номінації, у дефініціях яких архісема зазначається всіма вищевказаними словниками (це 13 н.о.: *beryl, brilliant, diamond, emerald, garnet, gem, jade, opal, paragon, pearl, ruby, sapphire, topaz*). Номінації, дефініції яких містять архісему у чотирьох, трьох або двох словниках, ми відносимо до медіальної частини (загалом – 40 н.о.). Номінації мінералів, коштовність яких зазначається лише одним словником (15 н.о.), складають ближню периферію даного поля; решту ж номінацій – 70 н.о. – ми відносимо до дальньої периферії. Таким чином, ЛСП „коштовне каміння” в англійській мові складається з чотирьох зон (ядро, медіальна частина, ближня та дальня периферії). Слід зазначити, що найбільш продуктивними з точки зору як полісемії, так і словотвору, є номінації *diamond, pearl, gem, coral, amber, ruby* та *emerald*, які є ядерними н.о. даного поля або ж входять до його медіальної частини. Між конститuentами досліджуваного поля зафіксовані такі типи відношень, як гіперо-гіпонімічні, синонімічні та кореляції семантичної похідності.

Дослідження особливостей функціонування конститuentів ЛСП „коштовне каміння” у прозових творах показало, що номінації дорогоцінних мінералів застосовуються насамперед у описові людини, її зовнішності, побуту, оточення, а також в зображенні інших природних об’єктів як у прямому, так і в переносному значенні. На матеріалі функціонування досліджуваних номінацій у переносному

сенсі в розглянутих прозових творах були зафіксовані декілька парадигм образів. Номінації дорогоцінного каміння в переважній більшості випадків виступають у зазначених образних парадигмах лівим елементом, тобто з тим чи іншим каменем порівнюються деталі зовнішності людини (очі, волосся, вуста, зуби, посмішка, сльози, щоки), рослини, тварини, водні та небесні об'єкти, а також абстрактні явища (любов, смерть, душа, слова) та людина, її особистість взагалі. Ці парадигми акцентують в основному дві концептуальні ознаки дорогоцінного каміння, а саме: при описові природних об'єктів та зовнішності людини – це колір мінералів, рідше – прозорість та форма, при описові абстрактних сутностей та людини взагалі – це коштовність каміння. За допомогою концептуальної ознаки кольору створюється більш яскраве наочне зображення та підкреслюється краса об'єктів, які описуються. Концептуальна ж ознака коштовності підкреслює важливість, винятковість та цінність зображених явищ. Саме останню групу парадигм відносимо до групи концептуальних метафор, тоді як перша група має описовий, зображувальний характер.

Структура досліджуваного мовленнєвого поля проаналізована на основі критерію частотності вжитку номінацій коштовного каміння у художніх творах. Згідно з цим критерієм, вона складається з ядра, медіальної частини, ближньої та дальньої периферії. Відзначаємо, що лише 35 % зафіксованих у мові номінацій коштовного каміння вживаються у художньому мовленні і лише 17 % із них, тобто менше п'ятої частини, беруть активну участь у мовленнєвому функціонуванні та належать до ядра, медіальної частини і зони ближньої периферії досліджуваного мовленнєвого поля. Порівняння ядерно-периферійної структури ЛСП „коштовне каміння” в англійській мові та мовленні дає змогу зробити висновок, що склад мовного та мовленнєвого ядра співпадають майже повністю, тобто майже всі ядерні одиниці мовленнєвого ЛСП „коштовне каміння” є також ядерними і в мовному полі. Виняток становлять н.о. *amber* та *coral*. Широке використання цих двох номінацій у художньому мовленні можна пояснити, на нашу думку, популярністю та розповсюдженістю відповідного каміння.

Таким чином, аналіз мовного та мовленнєвого втілень концепту *коштовне каміння* доводить, що ЛСП „коштовне каміння” є елементом мовної картини світу і водночас відображенням відповідного елементу концептуальної картини світу – концепту *коштовне каміння*. Зазначений концепт є лексичним з точки зору мовної вербалізації, відноситься до конкретних концептів, оскільки позначає конкретну предметну реалію, і водночас, завдяки узагальненій семантиці, є гіпероконцептом, який охоплює всю сукупність конкретного дорогоцінного каміння.

У складі його структури виділяємо дві концептуальні ознаки – красу та цінність. Оскільки у процесі сприйняття зовнішньої краси та формування уявлень про неї визначальну роль має зоровий аналізатор, то концептуальна ознака краси ґрунтується у нашому випадку на кольорі та прозорості коштовного каміння. Інша концептуальна ознака даного концепту – цінність – ґрунтується власне на красі каміння, яке здавна цінувалося саме за свою привабливість. Як наслідок, коштовне каміння ототожнюється із заможністю, а ювелірні прикраси, виготовлені з нього, є невід’ємним атрибутом розкоші та багатства. Аналіз мовного та мовленнєвого втілень концепту *коштовне каміння* свідчить в основному про позитивну оцінку дорогоцінного каміння в англomовній культурі. Таким чином, структура досліджуваного концепту містить дві ознаки – перцептуальну та соціально-економічну.

Слід зазначити, що культурний концепт *коштовне каміння* має ще одну невід’ємну ознаку, а саме – магичні властивості мінералів. Це підтверджується і даними спеціалізованих видань про зв’язок зодіакальних характеристик володаря каміння із відповідними властивостями мінералів, а також наявністю великої кількості літератури, присвяченої лікувальним та іншим можливостям каміння. Але, оскільки у нашому дослідженні ми обмежились дослідженням матеріалів тлумачних словників та художньої літератури, в яких дані властивості дорогоцінних мінералів згадуються лише побіжно (як основа нечисленних номінацій та у романі О.Уайльда), то зазначена концептуальна ознака не була спеціально описана у нашій роботі.

На зазначених ознаках ґрунтується категорія *коштовне каміння* в англomовній картині світу, яка має риси, характерні як для логічної, так і для прототипної категорії. Так, з одного боку, її члени мають такі спільні параметри: фізичні, хімічні та функціональні. З іншого боку, аналіз функціонування елементів даної категорії у художньому мовленні дозволив виділити такі прототипні одиниці (*diamond, pearl, gem, emerald, ruby, sapphire, amber* та *coral*), які є типовими прикладами коштовного каміння та за якими можна визначити дану категорію у цілому. Як логічна досліджувана нами категорія є фрагментом наукової, об'єктивної картини світу, яка не залежить від суб'єктивних знань і вірувань людини. Водночас концепт *коштовне каміння*, що виокремлює виключно прототипні риси відповідної категорії, є фрагментом наївної картини світу та значною мірою відображає архаїчні знання про відповідні об'єкти.

Проведене дослідження відкриває перспективи подальшого розгляду мовленнєвого втілення концепту *коштовне каміння* на матеріалі публіцистичного, наукового мовлення, вивчення концептів *краса* та *цінність*, а також аналізу іншої лексики на позначення конкретних понять та відповідних концептів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амосова Н. Н. Этимологические основы словарного состава современного английского языка. Москва : Издательство литературы на иностранных языках, 1956. 218 с.
2. Апресян Ю. Д. Значение и оттенок значения //Известия АН СССР. Отделение литературы и языка. Т. XXXI. Вып. 4 М., 1974. С. 320–330.
3. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. Воронеж : Изд-во Воронеж. Ун-та, 1996. 104 с.
4. Багана Ж., Таранова Е. Н. Роль тематической классификации в терминологических исследованиях //Вестник РУДН, серия «Лингвистика». 2010. № 3. С. 46–48.
5. Белова А. Д. Вербальне відображення концептосфери етносу: сучасний стан вивчення проблеми //Мовні і концептуальні картини світу: Збірник наукових праць. Київ : Логос, 2001. № 5. С. 15–22.
6. Белянин В. П. Нейро-лингвистическое программирование и обучение иностранным языкам //Teaching Foreign Languages in the Age of Globalization // International Conference. Taipei, Taiwan, R.O.C., April, 2000. P. 17–36.
7. Березович Е. Л. К этнолингвистической интерпретации семантических полей //Вопросы языкознания. 2004. № 6. С. 3–24.
8. Болдырев Н. Н. Антропоцентричность языка с позиций разных культур //Материалы III Международной научной конференции «Филология и культура». Тамбов: Издательство Тамбовского университета, 2001. С. 15–20.
9. Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика: курс лекций по английской филологии. Тамбов: Издательство Тамбовского университета, 2000. 123 с.
10. Васильев Л. М. Современная лингвистическая семантика. Москва : Высшая школа, 1990. 176 с.
11. Васильев Л. М. Теория семантических полей //Вопросы языкознания. 1971. № 5. С. 105–113.
12. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. Москва : Русские словари,

1996. 416 с.

13. Витгенштейн Л. Философские работы. Ч. 1. Москва : Гнозис, 1994. 320 с.

14. Гречко В. А. Теория языкознания. Москва : Высшая школа, 2003. 375 с.

15. Демьянков В. З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода / Вопросы языкознания. 1994. № 4. С. 17–33.

16. Демьянков В. З. Теория прототипов в семантике и прагматике языка // Структуры представления знаний о языке. Москва : ИНИОН РАН, 1994. С. 32–86.

17. Долгих Н. Г. Теория семантического поля на современном этапе развития семасиологии // Филологические науки. 1973. № 1 (73). С. 89–98.

18. Драпей Н. В. Особенности изучения конкретной лексики языка (на материале лексико-семантического поля «ювелирные украшения» во французском языке) // URL: http://www.mosgu.ru/nauchnaya/publications/conf_materials/Education_of_%20the_XXI_century_2006_6_6/

19. Ивашкевич И. Н. О роли перцептивных признаков в процессах языковой категоризации // Международный конгресс по когнитивной лингвистике: сб. материалов 26-28 сентября 2006 года. Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2006. С. 192–198.

20. Ивашкевич И. Н. Цвет в семантике лексических единиц (на материале современного английского языка) // Когнитивная семантика: матер. Второй Междунар. шк.-семинара по когнитивной лингвистике. Тамбов, 2000. Ч. 1. С. 44–45.

21. История красоты / Под ред. Умберто Эко. Москва : Слово, 2007. 440 с.

22. Карасик В. И. Языковой круг : Личность. Концепты. Дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. 477 с.

23. Ключникова И. В. Об отражении энциклопедических знаний в лексикографическом описании семантики имен существительных (на материале современного английского языка) // Когнитивная семантика: матер. Второй

Международ. шк.-семинара по когнитивной лингвистике. Тамбов, 2000. Ч. 1. С. 45–47.

24. Кобозева И. М. Лингвистическая семантика. Москва : Эдиториал УРСС, 2000. 352 с.

25. Кобрина Н. А. Когнитивная лингвистика : истоки становления и перспективы развития //Когнитивная семантика : матер. Второй международной школы-семинара. Ч. 2. Тамбов, 2000. С. 170–175.

26. Ковальова Т. П. Опис світу речей у контексті загальноестетичних принципів епох (на матеріалі англійської художньої прози XVIII-XX ст.) //Вісник Київського лінгвістичного університету. Київ : Видавничий центр КДЛУ, 2001. Т. 3. № 1. С. 110–115.

27. Кодухов В. И. Лексико-семантические группы слов. Ленинград : Ленингр. гос. пед. ин-т им. А.И. Герцена, 1955. 28 с.

28. Колегаева И. М. Язык романов Френсиса Скотта Фицджеральда (на материале романов «Великий Гэтсби» и «Ночь нежна»): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 «Германские языки». Одесса, 1977. 22 с.

29. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании языка. Москва: Наука, 1990. 108 с.

30. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. Київ : Видавничий центр «Академія», 2003. 464 с.

31. Кочерган М. П. Лексична сполучуваність і лексико-семантичне поле //Мовознавство. 1980. № 6. С. 26–35.

32. Кравченко А. В. Язык и восприятие //Когнитивные аспекты языковой категоризации. Иркутск: Изд-во Иркут. ун-та, 1996. 160 с.

33. Критенко А. П. Тематичні групи слів і омонімія //Слов'янське мовознавство. К : Наук. думка, 1962. Вип. 4. С. 198–211.

34. Кубрякова Е. С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира //Роль человеческого фактора. Язык и картина мира. Москва : Наука, 1988. С. 141–172.

35. Кубрякова Е. С. Семантика в когнитивной лингвистике (о концепте контейнера и формах его объективации в языке) //Известия АН. Сер. лит-ры и

языка. 1999. Т. 58, № 5–6. С. 3–12.

36. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 560 с.

37. Кузнецов А. М. Структурно-семантические параметры в лексике (на материале английского языка). Москва : Наука, 1980. 162 с.

38. Кухаренко В. А. Интерпретация текста. Одесса : Латстар, 2002. 292 с.

39. Кухаренко В. А. Семантическая структура ключевых и тематических слов целого художественного текста //Лексическое значение в системе языка и в тексте: сборник научных трудов. Волгоград, 1985. С. 95–104.

40. Лакофф Д., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем //Теория метафоры. Москва : Прогресс, 1990. С. 387–415.

41. Лакофф Дж. Мышление в зеркале классификаторов //Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XXIII. Когнитивные аспекты языка. Москва : Прогресс, 1988. С. 12–51.

42. Лысякова М. В. Психофизические свойства цвета в семантике и парадигматике прилагательных-цветообозначений //Когнитивная семантика: матер. Второй Междунар. шк.-семинара по когнитивной лингвистике. Тамбов, 2000. Ч. 1. С. 58–61.

43. МакКормак Э. Когнитивная теория метафоры //Теория метафоры. Москва : Прогресс, 1990. С. 358–386.

44. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология. Київ : Знання, 2004. 326 с.

45. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика. Минск : ТетраСистемс, 2004. 256 с.

46. Медведева А. В. Национально-культурный компонент языкового символа //Когнитивная семантика: матер. Второй Междунар. шк.-семинара по когнитивной лингвистике. Тамбов, 2000. Ч. 1. С. 62–65.

47. Метафора в языке и тексте. Москва : Наука, 1988. 176 с.

48. Мещерякова Ю. В. Красота //Антология концептов. Москва : Гнозис, 2007. С. 88–102.

49. Нижегородцева-Кириченко Л. А. Лексико-семантическое поле «Интеллектуальная деятельность»: опыт концептуального анализа (на материале существительных современного английского языка): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 «Германские языки». Київ, 2000. 257 с.

50. Новоселова Т. Н. Материальное богатство //Антология концептов. Том. 4. Волгоград, 2006. С. 82–97.

51. Олейник М. И. Об особенностях структуры лексических значений (на материале наименований инструментов в современном английском языке) // Когнитивная семантика: матер. Второй Междунар. шк.-семинара по когнитивной лингвистике. Тамбов, 2000. Ч. 1. С.72–74.

52. Орлянская Т. Г. Национальная культура через призму пословиц и поговорок (на материале японского, русского и английского языков) //Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2003. № 3. С. 27–51.

53. Пименов Е. А., Пименова М. В. Когнитивная лингвистика на современном этапе //Международный конгресс по когнитивной лингвистике: Сб. мат-лов. 26-28 сентября 2006 года. Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г.Р.Державина, 2006. С. 70–72.

54. Пименова М. В. Методология концептуальных исследований //Антология концептов. Москва : Гнозис, 2007. С. 14–16.

55. Пименова М. В. Методология концептуальных исследований //Вестник Кемеровского государственного университета. Сер. Филология. Кемерово, 2002. Вып. 4 (12). С. 100–105.

56. Полевые структуры в системе языка. Воронеж : Издательство Воронежского университета, 1989. 200 с.

57. Полтавчук Л. В. Лексико-семантичне поле «коштовне каміння» в англійській мові (етимологічний аналіз) //Мова і культура. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бурого, 2005. Вип. 8. Т. V. Ч.1. Національні мови і культури в їх специфіці та взаємодії. С. 216–220.

58. Попик И. П. Семантическое поле „жестикуляция” в англоязычной художественной прозе //Записки з романо-германської філології. Одеса : Латстар,

2002. Выпуск 12. С. 146–153.

59. Попова З. Д., Стернин И. А. Лексическая система языка. Воронеж : Издательство Воронежского университета, 1984. 148 с.

60. Попова З. Д., Стернин И. А. Основные черты семантико-когнитивного подхода к языку //Антология концептов. Москва : Гнозис, 2007. С. 7–9.

61. Попова З. Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж : Издательство „Истоки”, 2003. 170 с.

62. Попова З. Д., Стернин И. А. Семантико-когнитивный подход как направление когнитивной лингвистики //Vita in lingua : К юбилею профессора С. Г. Воркачева: сб. статей. Краснодар: Атриум, 2007. С. 171–180.

63. Потнищева Т. Н., Мельникова О. Ю. Функция выразительных средств в стиле сказок О.Уайльда //Лингвостилистические проблемы организации речевого сообщения: сб. науч. трудов. Днепропетровск: ДГУ, 1985. С. 77–80.

64. Прохорова М. Е. Механизмы концептуализации объектов как эталонов цвета //Международный конгресс по когнитивной лингвистике: сб. матер. 26-28 сентября 2006 года. Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2006. С. 131–133.

65. Радченко О. Ю. Види концептуальної метафори: Підстави класифікації //Вісник ХНУ. 2003. № 586. С. 9–12.

66. Расторгуева Т. А. История английского языка. Москва : Издательство АСТ, 2002. 352 с.

67. Селіванова О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). Київ – Черкаси : Брама, 2004. 276 с.

68. Серебренников Б. А. Роль человеческого фактора в языке. Язык и мышление. Москва : Наука, 1988. 247 с.

69. Стернин И. А. Лексическое значение слова в речи. Воронеж : Издательство Воронежского университета, 1985. 172 с.

70. Стернин И. А. Моделирование концепта в лингвоконцептологии //Международный конгресс по когнитивной лингвистике: сб. матер. 26-28 сентября 2006 года. Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2006. С. 77–79.

71. Ступин Л. П. Лексикография английского языка. Москва, 1985. 167 с.

72. Суродейкіна Т. В. Концептуальна та мовна модель семантичного поля мистецтва в англійській та українській мові //Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць. Київ : Логос, 2001. № 5. С. 221–223.

73. Сусов И. П. Системные связи между единицами лексикона //Введение в теоретическое языкознание. URL : <http://homepages.tversu.ru/~ips/>

74. Тищенко О. В. Лексико-семантичне поле «позитивні емоції» у слов'янській родинній обрядовості: концептуальний підхід //Мовознавство. 2000. № 2–3. С. 57–66.

75. Уфимцева А. А. Опыт изучения лексики как системы. Москва : Издательство Академии Наук СССР, 1962. 287 с.

76. Филин Ф. П. Очерки по теории языкознания. Москва : Наука, 1982. 336 с.

77. Фрумкина Р. М. Психолінгвістика. Москва: Academia, 2001. 317 с.

78. Харитончик З. Л. Способы концептуальной организации знаний в лексиконе человека //Язык и структуры представлений знаний: сб. научно-аналитических обзоров. Москва : ИНИОН, 1992. С. 98–123.

79. Хаустова Э. Д. Прагматические и аналитические классификаторы и структуризация лексико-семантического поля //Когнитивная семантика: матер. Второй Международной школы-семинара по когнитивной лингвистике, 11-14 сент. 2000 г. В 2 ч. Ч.1. Тамбов : Изд-во Тамб. Ун-та, 2003. С. 96–98.

80. Цапок О. М. Мовні засоби репрезентації концепту КРАСА в поезії українських шістдесятників: автореф. дис ... канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська література». Одеса, 2004. 20 с.

81. Ченки А. Современные когнитивные подходы к семантике: сходства и различия в теориях и целях //Вопросы языкознания. 1996. №2. С. 68–78.

82. Шевченко И. С. Подходы к анализу концепта в современной когнитивной лингвистике //Вісник ХНУ. 2006. № 725. С. 192–195.

83. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики. Москва : Наука, 1973. 280 с.

84. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. Київ :

АртЕк, 1998. 237 с.

85. Щур Г. С. Теория поля в лингвистике. Москва : Наука, 1974. 255 с.

86. Языковая номинация (общие вопросы). Москва : Наука, 1977. 360 с.

87. Haskell R. E. Structural Metaphor and Cognition //Cognition and Symbolic Structures. N.Y.: Norwood, 1987. P. 60–87.

88. Ipsen G. Der alte Orient und die Indogermanen. //Stand und Aufgaben der Sprachwissenschaft / festschrift fur W.Streitberg Heidelberg, 1924. 340 S.

89. Jackendoff R. Semantics and Cognition. Cambridge : The MIT Press, 1995. 283 p.

90. Johnson M., Lakoff G. Why Cognitive Linguistics Requires Embodied Realism //Cognitive Linguistics. 2002. Vol. 13, № 3. P. 245–263.

91. Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor //Metaphor and Thought. Cambridge : Cambridge University Press, 1993. P. 202–251.

92. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago : Chicago University Press, 1985. 242 p.

93. Reuning K. Joy and Freude. A Comparative Study of the Linguistic Field of Pleasurable Emotions in English and German. Swarthmore, 1941. 174 p.

94. Rosch E. H. Principles of Categorization //Cognition and Categorization. Hillsdale, N.Y. : Lawrence Erlbaum, 1978. P. 27–48.

95. Steen G. J. From Linguistic to Conceptual Metaphor in Five Steps //Metaphor in Cognitive Linguistics. Amsterdam : John Benjamins, 1999. P. 57–77.

96. Trier J. Altes und Neues vom sprachlichen Feld //Duden-Beitrage zu Fragen der Rechtschreibung, der Grammatik und des Stils. Hf. 34, Mannheim-Zurich, 1968. 190 S.

97. Trier J. Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes (Die Geschichte eines sprachliches Feldes). Bd I. Heidelberg, 1931. 324 S.

98. Weisgerber L. Vom Weltbild der deutschen Sprache. I Halbband: Die inhaltbezogene Grammatik. Düsseldorf, 1953. S. 130–158.

99. Wierzbicka A. Semantics : Primes and Universals. Oxford, N.Y., 1996. 402 p.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

100. Баландин Р. К. Энциклопедия драгоценных камней и минералов. Москва : Вече, 2000. 399 с.
101. Краткий словарь когнитивных терминов Москва : Филологический факультет МГУ им. М. В. Ломоносова, 1996. 248 с.
102. Куликов Б. Ф. Словарь камней-самоцветов. Ленинград : Недра, 1982. 159 с.
103. Лингвистический энциклопедический словарь. Москва : Большая Российская Энциклопедия, 2002. 709 с.
104. Руднев В. В. Словарь культуры XX века. Москва : Аграф, 1997. 384 с.
105. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
106. Українська мова: Енциклопедія. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. – 752 с. URL : <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ДОСЛІДЖЕННЯ

Словники

107. COD – The Concise Oxford Dictionary of English Etymology. Oxford – New York: Oxford University Press, 1996. 552 p.
108. LD – Longman Dictionary of English Language and Culture. Edinburgh, 1998. 1568 p.
109. LID – Longman Idioms Dictionary. Addison Wesley Longman Limited, 1998. 398 p.
110. WD – New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. Danbury, 1993. 1216 p.
111. OED – The Oxford English Reference Dictionary. Second Edition. Oxford – New York, 1996. 1765 p.
112. SED – Skeat W.W. An Etymological Dictionary of the English Language. Oxford: Oxford University Press, 1956. 780 p.

Тексти художньої літератури

113. Baum L.F. The Wonderful Wizard of Oz. London : Penguin Books, 1995. 162 p.
114. Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland. Moscow : Progress Publishers, 1967. 236 p.
115. Collins W. The Moonstone. London : Penguin Books, 1994. 464 p.
116. Fitzgerald F. S. The Diamond as Big as the Ritz and Other Stories. Chatham : Wordsworth Editions Limited, 1994. 177 p.
117. Fitzgerald F. S. The Great Gatsby. London : Penguin Books, 1994. 188 p.
118. Haggard H. R. King Solomon's Mines. London : Penguin Books, 1994. 298 p.
119. Mansfield K. Selected Stories. Moscow : Raduga Publishers, 2002. 224 p.
120. Savery C. Emeralds for the King. N.Y. – Toronto : Longmans, Green and Co, 1958. 270 p.
121. Spark M. Stories. Moscow : Raduga Publishers, 2001. 190 p.
122. The Longman Anthology of Short Fiction : Stories and Authors in Context /Compiled by D. Gioia, R.S. Gwynn. N.Y. : Longman, 2001. 1924 p.
123. Wilde O. Fairy Tales. Moscow : Progress Publishers, 1979. 212 p.
124. Wilde O. Lord Arthur Savile's Crime and Other Stories. London : Penguin Books, 1994. 194 p.
125. Wilde O. Selections. Moscow : Progress Publishers, 1979. Vol. I. 392 p.
126. Wilde O. Selections. Moscow : Progress Publishers, 1979. Vol. II. 448 p.